

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Снежана Башева, научна специалност „Счетоводство, контрол и анализ на стопанската дейност“

Относно: конкурс за заемане на академична длъжност „професор“ по професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност /счетоводна отчетност/“, обнародван в ДВ., бр.69/25.08.2017 г., с единствен участник доц. д-р Румяна Савова Пожаревска.

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен на основание чл. 29а от ЗРАСРБ и чл. 35 от Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в УНСС, Решение на АС №5/12.07.2017 г., Решение на Катедрения съвет на катедра „Счетоводство и анализ“ (Протокол № 10/22.05.2017 г.), Решение на Факултетния съвет на факултет „Финансово-счетоводен“ (Протокол № 10/ 6.06.2017 г.) при УНСС. Рецензентът участва в състава на Научното жури, съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 2235/24.10.2017 г.

2. Информация за кандидата в конкурса

Кандидатът доц. д-р Румяна Пожаревска е преподавател в катедра „Счетоводство и анализ“ в УНСС от 1991 г. От 2005 г. е доктор по икономика, а от 2010 г. –доцент по научна специалност 05.02.07. „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“. От 2011 г. до сега е зам. декан по международно сътрудничество на Финансово-счетоводен факултет. Член е на постоянната акредитационна комисия при УНСС.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“

Участникът в конкурса доц. д-р Румяна Пожаревска отговаря на изискванията за участие в този конкурс. За това свидетелства Решението на съвета по хабилитация на УНСС, Протокол № 2 от 16.05.2017 г., където в заключението се отбелязва, че кандидатурата на доц. д-р Румяна Пожаревска съответства на *количествените и качествените изисквания, приети от АС*. Съветът по хабилитация дава положително становище за потенциалния кандидат в конкурса и предлага на катедра „Счетоводство и анализ“ да инициира на свое заседание конкурс за заемане на академична длъжност „професор“ в УНСС. Следва да отбележа, че кандидатът участва в конкурса с научна продукция, която многократно превишава изискванията съгласно Правилника на УНСС. Впечатляващи са и посочените доказателства за покриване на така наречените качествени критерии, съгласно Правилника на УНСС.

4. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Кандидатът доц. д-р Румяна Пожаревска е преподавател в катедра „Счетоводство и анализ“ в УНСС и преподава дисциплините: „Счетоводство на нематериалните активи“ пред ОКС „Бакалавър“, специалност „Интелектуалната собственост и бизнес“ и специалност „Творчески индустрии и бизнес“; „Принципи на представяне и отчитане на интелектуалния капитал и на природните ресурси“ пред ОКС „Магистър“, специалност „Счетоводство“ със специализация „Финансова отчетност“; „Финансово счетоводство“ пред специалност „Финансов контрол“, ОКС „Бакалавър“, „Основи на счетоводството“ пред ОКС „Бакалавър“. Кандидатът отдавна се е утвърдил като ерудиран преподавател, етичен колега и отличен специалист в областта на счетоводството. **Лекционните курсове и учебните програми за нематериалните активи, за интелектуалния капитал и за природните ресурси са разработени за първи път от кандидата. С тях се слага началото на ново направление в теорията и практиката на счетоводството в национален план, в частност в УНСС. Поставят се и много добри основи за развитието на направлението и в международен план.** Като преподавател кандидатът се отличава с отлични познания в областта на теорията и практиката на счетоводната наука, доказателство за което са отличните отзиви на студентите, научната колегия и практиците. Много рядко може да се намери научен работник, който да изследва

проблемите с такава дълбочина, креативност и последователност. Кандидатът е единствения член на катедра „Счетоводство и анализ“, който е поканен да участва в конкурс, като член на научно жури за хабилитация, организиран от престижния Университет на Ню Йорк. Последното е доказателство за големия научен авторитет на кандидата не само в национален, но и в международен план.

5. Обща характеристика на представените научни трудове

От представения „Списък на научните трудове“ на кандидата могат да се направят следните изводи и заключения.

Първо. Издадените *две учебни пособия* (в съавторство) *«Отчитане на нематериални активи»* ИК - УНСС; ISBN 978-954-644-351-9. Авторско участие: глава първа (с. 7-52); глава четвърта (с. 147 – 239; с. 306-328); глава пета (с. 329-358); глава седма (с. 413-439). ПК 13,43. и *„Финансова отчетност“* ИК - УНСС, С.; ISBN 978-954-644-815-6. Авторско участие: глава втора (с. 74-101; с. 119-163). ПК 4,44. са тясно свързани с разработените и преподавани от кандидата учебни курсове пред студентите от ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“. Учебникът *«Отчитане на нематериални активи»* където кандидатът е съавтор, с най-голямо участие е първия в българската икономическа литература учебник, в който системно са представени теорията и методологията на счетоводното признаване и представяне на нематериалните активи;

Второ. *Монографиите (1 брой самостоятелна с наименование „Счетоводни аспекти на интелектуалния капитал.»* ИК- УНСС, С., ISBN 978-954-644-950-4, с. 1-185, ПК 11.56. и **5 броя** в съавторство,), които се посочват са лично авторско дело и право на кандидата и са пряко свързани с темата на конкурса. Същото се отнася и за посочената **студия** на английски език с наименование „Accounting aspects of intangible cultural heritage – current issues in the theory and practice in Bulgaria“, (изд. „LAP LAMBERT Academic Publishing“, Германия, ISBN 978-3-659-61837-6, с. 1-43; ПК 2,7). Следва да се посочи, че кандидатът е единствения член на академичния състав на ФСФ, който е поканен да напише такава студия и е спонсориран от авторитетно научно издание за нейното публикуване.

Разглежданата проблематика в монографичния труд *„Счетоводни аспекти на интелектуалния капитал»* е в контекста на съвременните тенденции и процеси за развитие на така нар. креативна икономика - икономика, основана на потенциала на интелектуалния капитал. В този труд кандидатът на основата на актуално тълкуване на вече известни факти и постановки, успява за първи път да идентифицира и

аргументирано да обоснове наличието на нови проблемни полета и да формулира предложения за научно-приложното им интерпретиране. Нещо повече, кандидатът успява аргументирано да защити своята теза, че коректното идентифициране, доброто познаване на същностните характеристики и на възможностите за правна закрила на „новите“ нематериални ресурси, генерирани от развитието на креативната икономика, ще позволи тяхното адекватно и по-пълно представяне във финансовите отчети на предприятията.

Основните въпроси разгледани в колективните монографии, в които участва кандидатът се отнасят до: анализиране на връзката „интелектуален капитал ↔ интелектуална собственост ↔ нематериални активи“ в контекста на признаване на нови счетоводни обекти нематериални активи; идентифицирането на квотите за емисии на парникови газове като счетоводни обекти и разработването на адекватна методология за тяхното счетоводно признаване и представяне; очертаване на допирателните точки, общите моменти в изучавания материал, респективно в съдържанието на учебните програми по специализираните учебни дисциплини на ФСФ и определяне на насоките за тяхното усъвършенстване; дефиниране на възможностите за развитие на счетоводството за малките и средни предприятия в България като единна система от нормативна уредба; изследване и усъвършенстване на нормативната регулация и практиката на счетоводното представяне на интелектуалната собственост във финансовите отчети на предприятията от нефинансовия и от публичния сектор в страната. Следва да посоча, че кандидатът в своите изследвания се е насочил към най-трудната и най-проблемната област в сферата на счетоводството – нематериалните активи. Това е област традиционно избягвана и конфликтна. Само изследовател с отлични теоретични познания би я избрал и би реализирал определени резултати.

Трето. Посочените публикувани *статии* в специализирани научни списания с редколегии (**14 броя**), от които **седем** на английски език („*Accounting aspects on biotechnology and their products (according to theory and practice in Bulgaria)*“; „*Intellectual property securitization – accounting aspects*“; „*Copyrights in online business – accounting aspects*“; „*Accounting interpretation of concession rights in the Republic of Bulgaria – topical issues*“; „*Creative accounting in the field of commercial transactions involving intellectual property /based on the model of the statutory regulation in the Republic of Bulgaria/*“; „*Internally generated intellectual products – accounting aspects*“; „*Intellectual Property: a Lever to Stimulate Economic Growth of Small and Medium-Sized Enterprises*“).

Accounting Aspects“), са свързани с изнасяните курсове лекции и отразяват научноизследователските търсения и интереси на участника в конкурса.

Четвърто. Посочените изнесени и публикувани **доклади**, представени на конференции в чужбина и в страната (**9 броя**), от които пет на английски език, представят резултатите от научноизследователските търсения и интереси на участника в конкурса.

Пето. Особено важен принос има изследването на учебните програми и очертаването на тенденциите в обучението чрез акредитиране на учебни програми по специалностите „Счетоводство“, „Финансов контрол“ и „Финанси“ от страна на двете най-големи международни професионални организации в областта на счетоводството и одита Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW) и Association of Chartered Certified Accountants (ACCA). Резултатите от изследването са изведени и обобщени в монографичен труд с наименование „*Адаптиране на учебни програми към изискванията на Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW)*“.

6. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Наличието на научни приноси в дейността на кандидата е още едно потвърждение, както на неговите преподавателски качества, така и особено за неговата научно-изследователска дейност. Научните приноси, посочени в самооценката на кандидата, са пряко свързани с посочените публикации от него. Те отговарят на изискванията и особено на темата на конкурса.

I. Научни приноси

Приноси, водещи до обогатяване на теоретичните постановки на счетоводната теория, чрез извеждане на критерии за признаване и изследване на нови класификационни групи активи и предлагане на модели за тяхното отчитане.

1. Приноси, относно същността и признаване на нови отчетни обекти за счетоводни цели. По конкретно, такъв характер имат:

а) разработените от кандидата теоретични и методологични аспекти на счетоводното признаване и представяне на нови нематериални активи;

- б) разработените базисни теоретични и методологични постановки относно принципите на счетоводно представяне, признаване и отчитане на интелектуалния капитал и на природните ресурси;
- в) изследването и обогатяването на праговите критерии за счетоводно признаване на нематериални активи, които дават възможност да бъдат признати ресурси, които към момента съществуват, но не са признати за нематериални активи или да бъдат признати за нематериални активи обекти, които предстои да бъдат генерирани;
- г) идентифицирането на нови нематериални ресурси, генерирани от развитието на съвременния интелектуален капитал и изследване на тяхната съдържателна страна и правна защита, в това число идентифицирани обекти от релационния капитал (бизнес идентификатори; домейн имена; портфейл клиенти); идентифицирани обекти на структурния капитал (права и отношения при е-бизнес- бази данни, компютърни програми и бизнес методи; права и отношения по отношение на дейности с екологична насоченост; права и отношения при новите сортове растения и породи животни; права при дигиталните библиотеки и архиви) и др.;
- д) извеждането на две самостоятелни групи нематериални ресурси според критерия *възможност и признаване на счетоводни обекти*;
- е) разширяването на палитрата от съществуващи и признати нематериални активи, чрез анализ на възможността определени ресурси да бъдат признати като счетоводни активи при прилагане на подходящи модели на оценка и регулация (в това число домейн имена, портфейл-клиенти, квоти за емисии на парникови газове, непатентовани бизнес методи и права, генерирани от „облачните технологии“);
- ж) разработването на модел за *пълно активиране на разходите* при формиране на оценката и признаването за счетоводни цели на вътрешно генерирани иновационни продукти;
- з) изследването на възможностите за представяне и оценка на човешките ресурси, в контекста на тяхното признаване за нематериален актив;
- и) изследването на същностните характеристики и счетоводните аспекти на правата върху квотите за емисии на парникови газове;
- й) надграждане и развитие на класификационния модел за нематериални активи, разработен на предходен етап;
- к) изследването на възможностите за прилагане на модела на преоценката на нематериалните активи.

2. Приноси, отнасящи се до усъвършенстване на счетоводния метод чрез разработване на модели за отчитане на нови отчетни обекти, генерирани от креативната икономика и идентифициране на проблемни области при отчитането на отделни обекти в теорията и практиката.

- а) разработените и предложени модели за отчитане на квотите за емисии от парникови газове;
- б) разработения модел за финансово и нефинансово представяне на човешкия капитал (модел за оценка за човешкия капитал и модел за нефинансовата декларация към финансовите отчети);
- в) разработения модел за отчитане и представяне на вътрешно генерираните интелектуални продукти, базиран на подхода „пълно активиране на разходите“;
- г) разработения модел за отчитане на секюритизацията на интелектуалната собственост;
- д) дефиниране на критерии и условия за въвеждане на самостоятелна група „бизнес идентификатори“ в класификационен клас нематериални активи „нови обекти от права върху интелектуална собственост“, при отчитане наличието на двойна синергична защита на същите. (Въвеждането на самостоятелна група би улеснило анализа на инвестираните средства за бизнес идентификация и постигнатите резултати.);
- е) аргументирано предложение за интегрирано отчитане на клиентските листи;
- ж) разработени и предложени модели за сегментация и измерване на портфейла от клиенти
- д) изследване на възможностите за прилагане на модела на преоценката и амортизиране на клиентските листи.

II. Приноси с научно-приложен характер.

Приноси, водещи до обогатяване на научно-приложни постановки за нематериалните активи и разширяване на концептуалната основа за представяне на интелектуалния капитал в отчетните единици.

- а) анализиране на основните етапи при признаване на нови обекти, генерирани от интелектуалния капитал, за счетоводни цели;

- б) идентифициране на определени счетоводни регулаторни проблеми за нефинансовите предприятия (като например проблеми свързани с ограничения срок на полезен живот и оценката на бизнес идентификаторите; проблеми с надеждната оценка на портфейла-клиенти и др.);
- в) идентифициране на определени счетоводни регулаторни и методологически проблеми при отчитане на нематериалните активи в предприятията от публичния сектор;
- в) направени аргументирани предложения за актуализиране на съществуващата счетоводна рамка (в това число предложения за: актуализиране на СС 38 и осигуряване на възможност за включването на клиентските листи в балансовото число на нематериалните активи, извън бизнес комбинациите, и на възможност за капитализация на последващите разходи за клиентски листи; направеното предложение за актуализация на СС 2 „Стоково-материални запаси“ за отпадане на съществуващото ограничение „наличност на физическа субстанция“ с оглед осигуряване на възможност за признаване на квотите за емисии на парникови газове като суровина и стока);
- г) направено предложение за самостоятелен нов стандарт регламентиращ подхода на идентифициране , признаване и оценката на квотите за ЕПГ.

7. Критични бележки и препоръки

Да насочи своите усилия,знания и натрупания си интелектуален потенциал към изследване на вътрешно генерираната репутация, в идентифицирането на критериите за нейното признаване и оценяване, и разработване на методология за нейното отчитане като счетоводен обект.

8. Заключение

Като имам предвид посочените професионални качества на участника в конкурса, неговият опит в преподаването и научните изследвания, посочените научно-приложни и методически приноси предлагам на уважаваното от мен жури да гласуват за присъждането на доц. д-р Румяна Пожаревска на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Счетоводна отчетност,контрол и анализ на стопанската дейност (счетоводна отчетност)“.

7.12. 2017 г.

София

Подпис:

(проф. д-р. Снежана Башева)

